

RAY BRADBURY

451° FAHRENHEITA

CHARAKTERISTIKA UMĚLECKÉHO TEXTU

Z pohybu Mildrediných rtů ve dveřích mohl Montag přečíst, co říká. Pokoušel se nehledět na její ústa, protože Beatty se mohl otočit a přečíst to také.

„Černoši nemají rádi *Černouška Sambo*. Spalte ho. Bělochům je proti srsti *Chaloupka strýčka Toma*. Spalte ji. Napsal snad někdo knihu o vlivu kouření na rakovinu plic? A kuřáci brečí? Spalte tu knihu! Žádá se klid, Montag. Mír, Montag. Nezatěžujte svými problémy ostatní. Anebo ještě líp: hodte je do spalovací pece. Pohřby že jsou nevhodné a pohanské zařízení? Tak je rovněž zlikvidujte. Když někdo umře, za pět minut už se veze k Veliké peci, všude po celé zemi jsou vám k službám přenosná krematoria, která jsou přenášena helikoptéry. Deset minut po smrti je z člověka jenom obláček prachu. Nepářejme se se zásluhami jednotlivce v nekrolozích. Zapomeňte na ně. Spalte všechny, všechno spalte. Oheň je jasný a oheň je čistý.“

Analýza uměleckého textu

- **zasazení výňatku do kontextu díla**

- konec první třetiny knihy, místo, kde Beatty hlavního hrdinu přesvědčuje, aby zůstal hasičem a podřídil se společnosti

Hasič Guy Montag nijak nevyčuhuje z řad ostatních požárníků, kteří již nehasí domy (už jsou nehořlavé), ale spalují knížky, protože v nich může člověk najít pro vládu nepohodlné myšlenky – udržují „pořádek“. Společnost je uměle udržována bez starostí, lidé hlídáni na každém kroku. Navíc je stejný jako ostatní, je s ním manipulováno skrz média (televize, rádio), podvolil se stejnému stylu života jako žijí ostatní (*Ize přirovnat ke konzumnímu stylu života dnešní společnosti*).

Jednoho dne potká Clarissu McClellanovou, dívku vymykající se ze společnosti (svobodně myslí, její rodina je podivínská – čte knihy), díky které začne pochybovat o stylu jeho stávajícího života.

Při jednom zásahu má Montag zlikvidovat obydlí skrývající nelegální sbírku knih, ovšem majitelka nechce odejít a raději zemře, než aby se vzdala knih. To jeho pochybnosti ještě zesílí. Při té příležitosti Guy skryje několik knih a nahlásí, že je nemocný. Jeho velitel Beatty se dovtípí a přijde Montagovi přesvědčit o absurdnosti jeho činu, také mu sdělí, že knihu (domnívá se, že má jen jednu) může do jednoho dne spálit bez následků.

Přibližně ve stejné chvíli naváže hrdina kontakt s profesorem Faberem, protože se zajímá o výklad a smysl knih (jejich myšlenky apod.), sdělí mu své problémy a jak se ho velitel snažil přesvědčit, aby zůstal věrný stylu života. Faber mu předá štěnici (do ucha), pomáhající v komunikaci mezi nimi. Po této schůzce jde Guy odevzdat jednu z knih Beattymu.

Ovšem jeho žena Mildred ho udá kvůli přechovávání zakázané literatury, jelikož jí a jejím přítelkyním četl z jedné knihy básně. Po tomto činu musí Montag spálit svůj dům. Při této akci také Beatty zjistí jeho spojení s Faberem a Guy je nucen velitele zabít a zničit i mechanického ohaře (jakýsi mechanický pes, který cítí knihy a může zabíjet lidi prokainovou injekcí).

Montag utíká opatrně (kvůli dalšímu ohaři) z místa činu k domu Fabera, který mu doporučí, aby utekl z města na venkov. S Faberem zabezpečí, aby ho ohař nenašel (vezme si staré oblečení a polije ho alkoholem) a uteče.

Když hrdina zmizí z dosahu mechanického tvora, najde na venkově skupinu vysokoškolských profesorů udržujících v paměti knihy (mají speciální přístroj umožňující interpretovat celou knihu

z paměti jednoho člověka) pro budoucí generace. Dozví se od nich, že policie lživě v přímém přenosu, který ho sledoval, zabije nevinného člověka, aby obyvatelstvo mělo pocit bezpečí - a začne s nimi žít. Po určité době vypukne médii zlehčovaná válka, při které lehne vlivem bombardování popelem celé Montagovo město a skupina učenců, i s Guyem Montagem mu jdou na pomoc s vědomostmi nabytými z knih.

- **téma a motiv**

téma: pálení knih

motivy: ústa, pálení, mír, oheň

- **časoprostor**

prostor: nejspíše USA, ale nikde v knize o místě není zmínka

čas: antiutopická budoucnost, ve které již budovy nehoří, televize je nahrazena telestěnami, knihy jsou zakázány, existují trysková auta, raketová letadla, atp. – nelze přesně určit, ovšem autor mohl mít na mysli např. přelom 20. a 21. století

- **kompoziční výstavba**

děj je vyprávěn chronologicky

úryvek se skládá ze dvou odstavců

- **literární forma, druh a žánr**

próza, epika, (dystopický) román

dystopie (antiutopie) – opak utopie – představa fiktivní společnosti, kterou výrazně charakterizují její špatné vlastnosti – vyvinula se špatným směrem

- typicky omezování svobody, totalitní vlády

- v této knize je to představa pálení knih, pomocí médií manipulace s lidmi

- **vypravěč / lyrický subjekt**

er-forma

- **postava**

Guy Montag – obyčejný pozárník, ve kterém hlodají pochyby o smyslu jeho práce, snaží se oprostít od jeho dosavadního života

Mildred – Montagova manželka, apatická, typický produkt konzumní společnosti, závislá na telestěně a na ní vysílaném pořadu *Rodinka*, který manipuluje s lidmi

Beatty – velitel Montagova oddílu hasičů, charismatický, velmi přesvědčivý, má schopnost manipulovat s lidmi

Faber – vzdělanec, bývalý profesor angličtiny na již zavřeném filozofické fakultě, neodhodlaný provést něco nezákonného, trochu zbabělý, starý, dokáže dobře vysvětlit smysl věcí

Clarissa McClellanová – sedmnáctiletá dívka, sebe sama charakterizuje jako „cvoka“, volnomyšlenkářská, idealistická (Montag díky ní získá myšlenkovou svobodu), ví, díky své rodině, jak se lidé chovali v minulosti – komunikovali a četli

- **vyprávěcí způsoby**

pásmo vypravěče: Z pohybu Mildrediných...

přímá řeč: „Černoši nemají rádi *Černouška Sambo*. Spalte ho. Bělochům je proti srsti *Chaloupka strýčka Toma*. Spalte ji...“

- **typy promluv**

monolog: „Černoši nemají rádi Černouška Sambo. Spalte ho. Bělochům je proti srsti Chaloupka strýčka Toma. Spalte ji...“

- **jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku**

Napsal snad někdo knihu o vlivu kouření na rakovinu plic?

řečnická otázka

líp

nespisovné slovo

Veliká pec, přenosná krematoria

prvky sci-fi

Oheň je jasný a oheň je čistý.

fráze

- **tropy a figury a jejich funkce ve výňatku**

číst ze rtů

metonymie

Spalte ho. ... Spalte ji. ... Spalte tu knihu!

gradace

Když někdo umře, za pět minut už se veze...

hyperbola

nepárejte se...

metonymie

Literárněhistorický kontext

- **kontext autorovy tvorby**

2. polovina 20. století

Ray Douglas Bradbury (22. 7. 1920 – 5. 6. 2012)

- americký romanopisec, povídkář, básník, esejista, scenárista, autor divadelních her
- začínal tvořit již v mládí, ale nejvíce děl vzniklo ve 2. polovině 20. století
- ovlivněn H. G. Wellsem, J. Vernem a E. R. Burroughsem
- chodil do kurzů poezie a psaní povídek
- nenavštěvoval vysokou školu: „*Knihovny mě vychovaly. Nevěřím na vysoké školy a univerzity. Věřím v knihovny, protože většina studentů nemá žádné peníze. Dokončil jsem střední školu v období krize a neměli jsme žádné peníze. Nemohl jsem jít na vysokou školu, tak jsem chodil do knihovny tři dny v týdnu po dobu 10 let.*“
- nejdříve prodával noviny, poté vydával v časopisech své povídky (časopis *Super Science Stories*), od konce roku 1942 spisovatel na plný úvazek
- sám sebe neoznačoval jako autora sci-fi
- do konce života nikdy nevladl řídičský průkaz, odmítal internet a počítače – stačil mu pouze telefon a psací stroj

Marťanská kronika

- cyklus povídek popisujících fiktivní kolonizaci Marsu
 - všechny povídky krom dvou se odehrávají na Marsu
 - příběhy popisují události, ve kterých pozemšťané kolonizují Mars, první expedice končí neúspěchem, další povídky zobrazují vyhubení Marťanského obyvatelstva a jadernou válku na Zemi, díky níž se kolonizace přerušila a nově příchozí na Mars chovají ke kolonizované planetě větší respekt
 - cyklus se snaží varovat před přetechnizováním
 - obsahuje 3 volné okruhy
 1. příběhy o objevitelských výpravách na Mars
 2. příběhy o osídlování Marsu – o budování lidské civilizace, o setkáních lidí s původními obyvateli Marsu
 3. okruh povídek se odehrává poté, co na planetě Zemi vypukne válka, po níž pozemšťané přerušují kolonizaci Marsu
- Slunce a stín* (sbírka), *Ilustrovaná žena* (sbírka), *Kaleidoskop* (sbírka), *Z prachu zrození*, *Vzpomínky na vraždu*, *O půlnoci tancoval drak*

- **literární / obecně kulturní kontext**

- literatura s prvky sci-fi
- americká literatura 2. poloviny 20. století

George Orwell (1903–1950)

- *Farma zvířat*, 1984
- vl. jm. Eric Arthur Blair, narozen v Bengálsku – Indii, Brit
- spisovatel proslavený svými antiutopickými romány (vysvětleno níže)
- vystudoval Eton College
- esejista, novinář
- levicové politické smýšlení

Edgar Rice Burroughs (1875–1950)

- *Cyklus o Tarzanovi*, *Cyklus o Barsoomu*
- USA
- psal dobrodružné příběhy odehrávající se v exotických prostředích

- vystudoval vojenskou akademii, poté sloužil u jezdeckva (kvůli srdečním problémům propuštěn)
- vystřídal několik povolání (kovboj, tvorba reklamy a inzerátů), poté spisovatel (proslaven *Tarzanem* v r. 1912)
- Cyklus o Pellucidaru (tajemný svět uvnitř Země), Cyklus o Amtoru (odehrává se na Venuši), Cyklus o Barsoomu (svět na Marsu)
- považované dnes za science-fiction „klasiku“
- zbohatl díky literární činnosti

Jevgenij Ivanovič Zamjatin (1884–1937)

- *My*
- Rus, spisovatel antiutopii
- kritizoval komunismus
- lodní inženýr (dokonce později přednášel předmět „Stavba lodí“)
- díky románu *My* perzekvován - odešel do Paříže

Další údaje o knize:

- **dominantní slohový postup:**

vyprávěcí

- **vysvětlení názvu díla:**

451 stupňů Fahrenheita – teplota, při níž se papír vznítí a hoří

- **posouzení aktuálnosti díla:**

Dílo je velice nadčasové vydáno (v r. 1953) – i dnes aktuální, zčásti totiž popisuje, jak jsou lidé manipulováni médii. V knize je např. vyzdvižen fakt, že společnost raději přijme hezky znějící *lež*, než pravdu vyobrazenou „bez obalu“.

- **pravděpodobný adresát:**

- běžný člověk, popřípadě občan žijící v takovéto době

- **určení smyslu díla:**

Román se snaží varovat před konzumním stylem života a přetechnizováním, které by mohlo zotročit lidstvo (autor například odmítal internet, k psaní mu stačil psací stroj) – znemožnit mu svobodné přemýšlení.

- **zařazení knihy do kontextu celého autorova díla:**

Bradbury napsal toto dílo v knihovně, kam často chodil, protože neměl na vzdělání. Román je označován jako jeho vrcholné dílo, před jeho vznikem psal sci-fi povídky (publikoval je i v časopisech).

- **tematicky podobné dílo:**

1984 (George Orwell)

- stejně jako Bradbury popisuje manipulovanou společnost v totalitním systému

R.U.R (Karel Čapek)

- podobnost v přetechnizování světa

My (Jevgenij Zamjatin)

- další antiutopické dílo – odehrává se v budoucnosti, popisuje totalitní společnost potlačující individualitu (lidé mají jenom čísla, ne jména) a seberealizaci

- **porovnání s filmovou verzí nebo dramatisací:**

451° Fahrenheita, film, 1966, režie: François Truffaut

- film má několik nedostatků, jako je absence postavy mechanického ohaře nebo televize místo „telestěn“, ovšem tyto drobnosti lze opomenout (vzhledem k datu natočení)

- ve filmu jsou upraveny také některé scény, které spolu s přidanou úvodní pasáží mají nejspíše diváka komplexněji zasvětit do děje a vysvětlit mu fungování konzumní společnosti ve filmu

- rozhodně bych ho nedoporučil místo knihy, ovšem funkci utřídění faktů z knihy splňuje